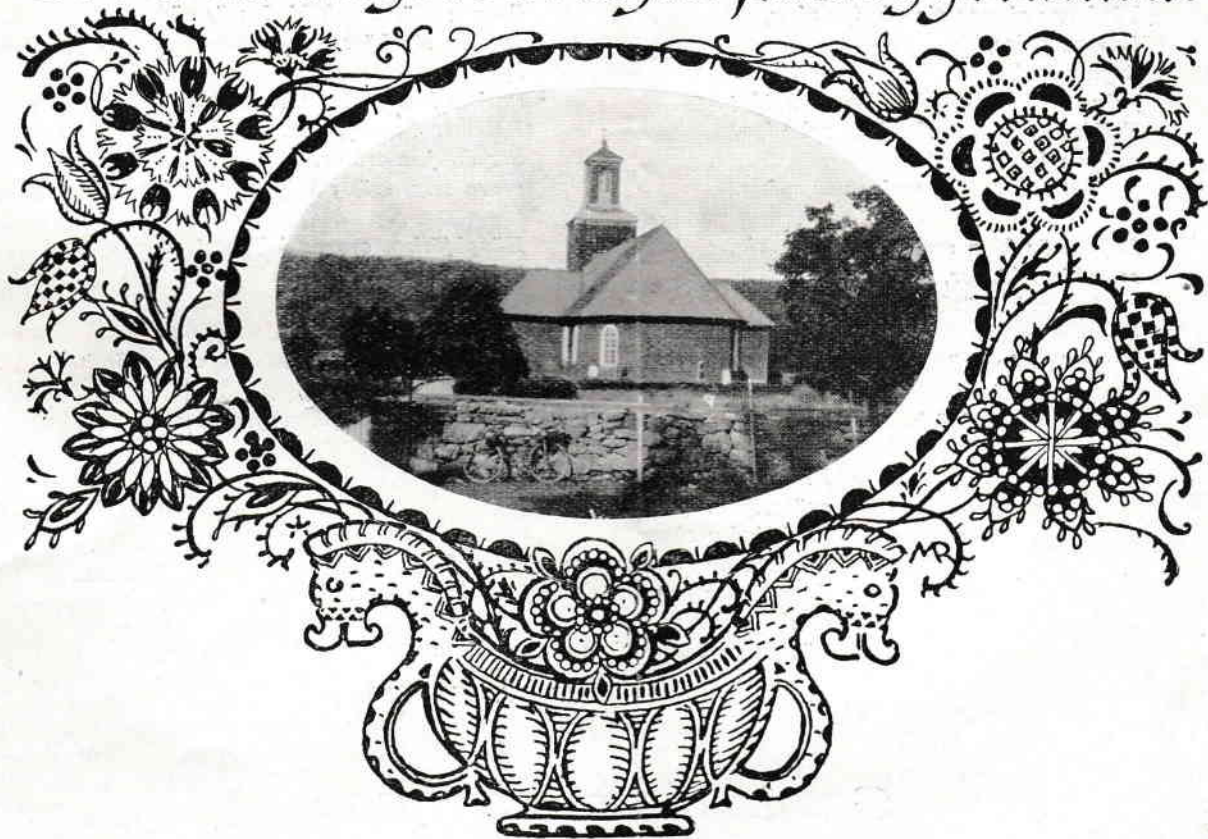

Midsommarnummer.

HEMBYGDEN

organ för
Svenska Ungdomsringen för Bygdekultur

Arg. 5

N:r 6

1925

Omslagsvignetten här ovan är en bild av Stöllets kyrka i Värmland.

Två dikter

Sommarvisa

Vindarna sjunga sin vårliga sång,
örterna spira,
ängarna vira
gröna girlanger till midsommarstång.
Blåklockor viska och nicka och niga,
solögon bliga,
fram ur vart dike, under var spång.

Luften är klar som ett gyllene vin,
solguld det blänker,
glittrar och skänker
blommorna smycken av daggstänkt rubin.
Ungmön går drömmande stilla och tiger,
sakta hon stiger
in under hängbjörkens gröna gardin.

Ögonen glänsa och kinden är röd,
barmen sig häver,
björkstammens näver
smecker hon sakta: "Är vännen min död?
Kommer han ej, eller vänder han åter?
Ser du jag gråter,
svara mig, trösta mig nu i min nöd!"

Hängbjörken svarar i ljusaste dur:
"Visst kommer vännen."
Nog kommer vännen,
upprepar sakta en uråldrig fur.
Flickan hon ler och hon skrattar förstulet,
nyss var det mulet,
nu skiner solen på sorgernas mur.

Flickan hon går över blommande vång,
spänstig är gången,
glad ljuder sången,
när hon av blommor tar väldiga fång.
Leende går hon i längtansfull väntan —
stackare jäntan —
väntan på vännen blir ofta så lång.

Wald. Wahlöö.

Gamla mormorsstugan

Gamla mormorsstugan ligger bäddad in i blommande sy-
rene.
Kristi-bloddropprädet prunkar mellan nyuppsatta tyll-
gardiner.
Innanföre ligger, knäppt med silverspänne, Scrifvers
själaskatt
och på mattan leker Ingers-Petters yngste lillkissmäns
ta fatt.

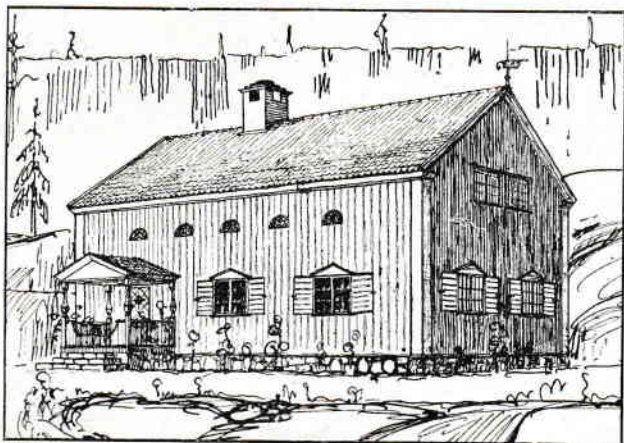
På det torvbelagda ryggåsstugetaket växer lyckolöken,
obekymrad över sommarvindens hyss med kaffekokarröken,
och därinne vid sin spishäll sitter hon, som bar min mor-
mors namn,
med Per Simses tobakspipa, den han fick en gång i Kö-
penhamn.

Bakom knuten, mellan möllan och den gamla sönderfallna
stättan
står ju moster Kerstins vita oxe doftande i middags-
hettan.
— Låt oss sitta här i skuggan under trädet. — Här är
svalt och gott.
— Ser du, himlen smälter snart ihop med havet. Allt är
blått i blått.

Nils-Larsa.

Ett nytt ungdomens hem bland Stockholms omgivningar.

Folkdanslaget Liljan bygger vid Skarpnäck.

Tala är silver, men tiga är guld, är ett tänkespråk, som vi alla väl känna till. Det är en sats, som Folkdanslaget Liljan har följt nästan från sin tillkomst, men har nu beslutat sig för att tala. Liljan föddes en sensommardag anno 1921 uti en avskild krok av världen som heter Dalen och vilket är namnet på en koloniträdgård vid Enskede. Några ungdomar från koloniträdgården hade då slagit sina kloka huvuden ihop och tänkte göra något storstilat. Man skulle lära sig dansa folkdanser. Sagt och gjort. Lokal anskaffades i staden, lärare och spelmän likaså, och sedan var det att börja träna. Lokal- och dräktfrågan har varit svårast att lösa, men det har gått så småningom. Laget har nu varit med litet varstans när Stockholms folkdansare ha haft uppvisningar och festligheter av varjehanda slag, men alltid ställt sig litet i bakgrunden, vilket kanhända är ett fel. Men nu är det slut med tystnaden, man har beslutat att träda fram i ljuset. Liljan skall till att slå ut. Genom ett stort tillmötesgående från koloniföreningen Dalen och dess styrelse har Liljan haft och har fortfarande en massa

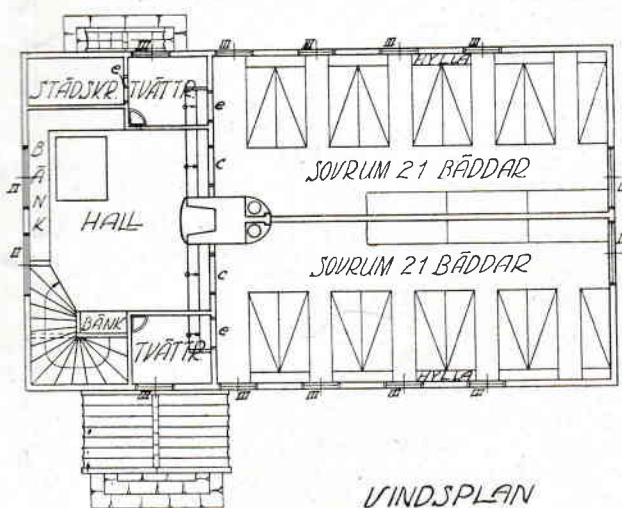
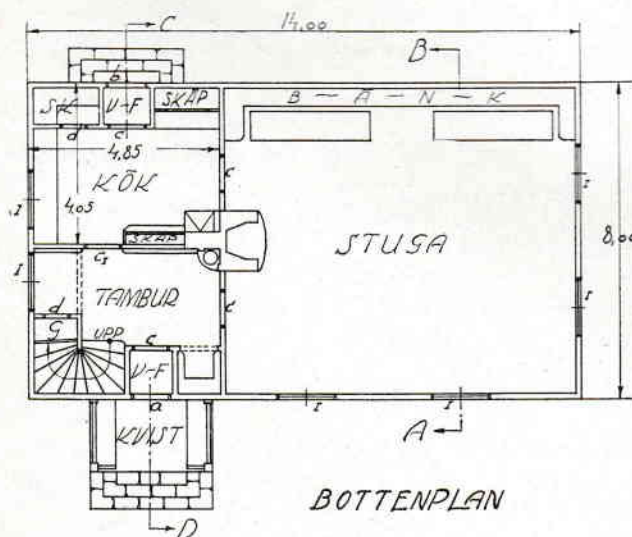
förmåner vid kolonien. Man har genom dessa förmåner kunnat samla litet slantar, som laget nu tänker lägga ner i ett sommarhem.

Var skaffa en lämplig tomt, som icke ligger för långt från kolonien, där vi har vår förnämsta inkomstkälla? Det var frågan, som medlemmarna gjorde sig och som den utsedda kommittén fick i uppdrag att lösa. Den i kommittén, som laget främst har att tacka för att frågan är löst, är koloniföreningens sekreterare herr A. E. Meijer, vilken med en outtröttlig energi har arbetat för denna frågas lösning och i övrigt varit ett stöd för laget. Tack vare hans förmedling ha vi fått sådana förespråkare som fröken Anna Åbergsson, advokat Staël von Holstein, arkitekt Rudskog m. fl., vilka i sin tur påverkat stadens myndigheter. I dagarna ha vi så undertecknat ett kontrakt å en vacker tomt vid Brotorp å Skarpnäcks ägor. Den ligger cirka 30 minuters gång från kolonien. Det är på denna plats Folkdanslaget Liljan skall bygga sitt sommarhem. Arkitekt Rudskog har arbetat ut ritningar och beskrivning samt skiss å stugan och utfört det på ett mycket tilltalande sätt i småländsk allmogestil. Stugan skall, när den en gång blir färdig, på nedre boten inrymma storstuga, kök och förstuga, en trappa upp två stycken sovrum, ett för pojkarna och ett för flickorna (med respektive tvättrum) samt hall.

Nu gäller det för lagets medlemmar att den närmaste tiden med hacka och med spade gripa verket an med schaktning och grundläggning. Sedan kommer byggandet så småningom.

Detta är i korta drag hur Liljan tänkt sig sitt blivande sommarhem. Med hopp om att ett gott kamratskap kan övervinna alla svårigheter samt att alla medlemmar göra sin plikt och icke svika sina löften, och även att Stockholms folkdansare med intresse och sympati följa vårt arbete, slutar jag denna lilla försöksartikel.

O. H—g.

Kinda härades allmogedräkter

Bland de trakter i sydligare Sverige, som längst bevarat sina gamla Ortsdräkter, kan Kinda härad i Östergötland säkerligen räknas, sannolikt beroende på dess avskilda läge. Såsom nedan angives, ha dräkterna varit i ganska allmänt bruk ända till 1800-talets mitt, och på vissa ställen levat kvar långt därefter, vilket framgår av vissa smädenamn från den tid, de sista dräkterna buros, t. ex. "långrockera i Ennesbovad". Underligt är dock, att dräkterna på så kort tid hunnit att så gott som fullständigt försvinna.

Den manliga dräktens utseende har man länge haft en aning om, men den kvinnliga har tills helt nyligen för oss varit fullständigt obekant. Dess upptäckande var till stor del en ren slump, enär det tillgick på följande sätt. Skogvaktare C. G. Lindkvist, Korpklöv, hade en dag kommit att tala med en 79-årig torpare J. P. Malm från Grönlid, Grönede, om gamla klädesplagg och fick då höra, att denne mycket väl mindes den gamla äkta manliga dräkten för Kinda härad, som "Cervus" (jägm. E. G:son Hjorth) omnämmt i sina beskrivningar av trakten.

Senare en dag kommo L. och undertecknad överens om att gå upp till Malm för att få närmare beskrivningar på dräkten. Då vi kommo dit, var ej Malm hemma, och besvikna bådo vi mor Malm att få sätta oss en stund innan vi, som vi trodde, skull e få återvända med oförrättat ärende. Efter att ha pratat om litet av varje, började Mor Malm tala om att även en kvinnlig dräkt i gamla tider använts här i Kinda och att den varit ganska allmän under hennes barnaår. Hennes mor och svärmor och deras samtida hade burit den, men de unga den tiden, och bland dem mor Malm, ville inte taga på sig det där gamla krafset, och när således de gamla gingo hädan, försvann också dräkten med dem. Enligt en gammal sed i trakten skulle de döda jordas i sina i livstiden använda kyrkekläder, och det är nog en väsentlig orsak till att så få dräkt delar numera finnas kvar, fast finge man tillfälle att snoka i gömmorna hos de gamla, skulle man nog ännu finna en hel del.

Vi fingo nu av mor Malm en utförlig beskrivning på kvinnodräktens olika delar med undantag av förklädet och färgen på kjolen. De dräkt delar, hon ägt, hade hon för länge sedan blivit av med, men vi voro dock mer än belåtna över de värdefulla uppgifter, vi fått vid besöket.

På grund av denna oväntade upptäckt beslöto vi att först få uppgifterna om den kvinnliga dräkten så fullständiga som möjligt, innan vi togo itu med den manliga dräktens utforskande, och uppsökte därför Sofia Hägg, soldatänka från Hagalund under Bromhult. Där fingo vi mycket noggranna beskrivningar på de plagg, som mor Malm ej kommit ihåg, och dessutom så gott som alla hennes lämnade uppgifter bekräftade. Mor Hägg hade ännu vissa klädespersedlar kvar, såsom "hucklen", päls (se foto), vitbroderad axelschal och de till dräkten hörande gula skinnhandskarna. Dräktkjolen hade hon använt till sin konfirmationsklännig. En del upplysnin-

gar lämnades oss även av mor Häggs svägerska, änkan Germundsson, som i dagarna avlidit, vilket må vara ett bevis på, att insamlingsarbetet måste påskyndas.

Ytterligare bestyrkanden ha vi senare fått av flera andra, äldre personer i trakten, bl. a. av hemmansägaren G. V. Johansson i Sörgården, Korpklöv, som också säger sig minnas, att dräkterna i de till häradet i söder angränsande socknarna av Kalmar län voro helt olika Kindadräkterna och att dessa och Ydredräkterna även skulle ha skiljt sig från varandra.

Utforskandet av den manliga dräkten blev i oväntad grad enkelt, i det att vi lyckades påträffa en f. d. bygdeskräddare, P. A. Ramstedt, Hagstugan, vilken i sin ungdom ofta varit med om att sy den gamla Kinda-dräkten och sade sig fortfarande kunna sy en sådan, enär han i detalj ännu mindes dräkt delarna. Hans uppgifter om dräkten stämde väl överens med de, vi fått av Malm och flera andra.

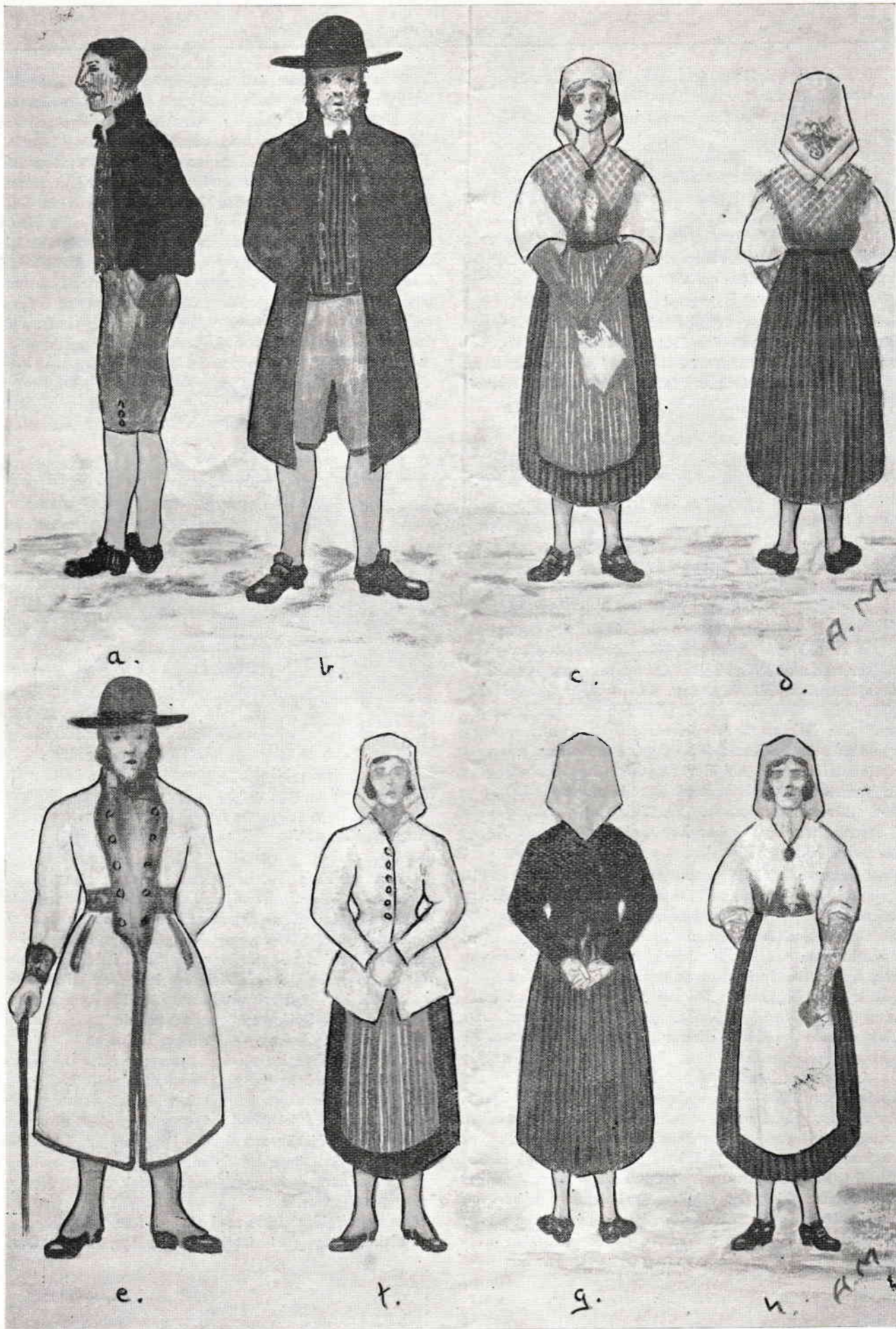
Den manliga pälsen var även mycket lättåtkomlig, ty en inom Kisa samhälle boende 92-åring, Aug. Rulander, har en sådan kvar och går ofta klädd i den om vintrarna. Samma slags pälsar ha till senare tid funnits på flera andra ställen i trakten, men ha på ett eller annat sätt kommit bort, särskilt under kristiden.

Här nedan en kort förklaring till dräktskisserna:

a) Mansdräkt med kort blå tröja, som synes ha använts som vardagsplagg.

b) Samma som föregående fast med långrock (helgdagsrock) och rundkullig hatt.

c) Kvinnliga dräkten framifrån (axelschalen är ej den ursprungligen rätta). Dagligdräkten.

d) Densamma bakifrån (märk hucklets broderade bækflik).

e) Man, klädd i barskinnspläs och snösockor.

f) Kvinna, klädd i barskinnspläs och snösockor.

g) Kvinna, klädd i grön tröja (ytterplagg) och "kyrk-huckle" (vita broderier).

h) Kvinnliga kyrkedräkten, som användes vid begravingar och andra kyrkliga högtidligheter (huckle och axelschal med broderier i vitt samt vitt förkläde).

Till kvinnliga dräkten hörde, som synes å bilderna c och h, halvhandskar av gult skinn, men dessa ha understundom ersatts med lösa ärmstycken av linne eller annat tyg, vilka skarvades fast vid de korta lentygsärmarna.

Under dräkternas sista tid buros nog schalar av väx-

lande utseende, men den rätta axelschalen skulle enligt vad vi senare fått tveta, ha varit broderad i rött och grönt efter samma mönster som å den vita kyrkschalen.

Hoppas att avsikten med vår dräktforskning här efter ej måtte missförstås. Man har nämligen på visst håll uppfattat detta vårt arbete såsom nedlagt endast för att kunna sätta ihop någonting klädsamt för ett danslags räkning genom "att från en del spridda håll söka jämka ihop en dräkt". Jag antar, att av ovanstående tillräckligt tydligt framgår, att detta är ett svårt missförstånd. Vår vilja har varit att, innan det blir för sent, få upptecknade vår bygds gamla dräkter, som några äldre i trakten ännu minnas. Om sedan ett danslag skaffar sig dräkten eller ej, har ej med forskningen att göra.

Allan Manneberg.

Spelmans-Ola

Ett värmländskt spelmansoriginal.

De underliga gestalter, som möta oss i våra fäders berättelser, äro för oss endast sagofigurer. Intet verkligt, fastän de kanske levat i den hårda verkligheten intensivare än någonsin vi. Många synas ha varit riktiga genin, som gudarna älskat. Vilken rik musikalisk tid var inte slutet av 1700-talet och förra hälften av 1800-talet! Vem tänker inte med saknad på sådana namn som Metbäcker, Lomjangsutten och Magnus på Falie? Hur rika och djupa äro inte deras låtar! Som en länk mellan denna tid med sina låtkonstnärer och vår tid med våra allmogespelmän står Spelmans-Ola. Denna underliga och veka spelmansfant, vars liv blev ett enda långt lidande. Han är bevararen av en mångfald låtar från svunne tid. Även han själv var kompositör. Fast han inte var kompositör i egentlig mening, så har han dock givit oss ett flertal utmärkta låtar. Vi äro honom mycken tack skyldiga.

Spelmans-Ola föddes i Slorud 1850. Redan som liten pojke visade han prov på rika musikaliska anlag, och han skulle säkert ha blivit en tonkonstnär av rang, om han då fått skolad ledning. Magnus i Falle blev i stället hans läromästare, och han lärde honom polskor och valser, som satte liv i ung och gammal. Men den sortens musik hade låg kurs i 60- och 70-talets religiösa brytningstider. Ola blev räknad som en spelmansfant, som blott dansens utövare skänkte sin odelade beundran. På lekstugor och danslokaler var han gärna hörd. Vem förde stråken som han? Det var liv och lust i Ols musik. Under åren 1876—1878 ombyggde Brunsberg sin kyrka. Av väldiga grå stenblock murades den upp. Sockenborna deltog byvis genom vissa antal dagsverken. De väldiga blocken fraktades upp på kyrkmurarna medelst bårar, som 6 till 9 par bärare buro. Spelmans-Ola var anställd som spelman vid bygget och överst på stenen, som bärarna buro, satt han och spelade. Än kan man få höra någon gammal gubbe berätta om dagar, då de buro sten efter

Spelmans-Olas musik. Han komponerade då en marsch, vilken han utförde. Det var troligtvis då han ådrog sig den svårartade reumatiska feber, som så skulle fördystra hans liv. Det var kallt mången gång att i vintriga dagar sitta däruppe på stenblocken och hans hälsa blev bruten för alltid. Han skrev då en visa, till vilken han även satte musiken, där han besjöng forna dagars lycka vid en älskad jäntas sida samt sin stora sorg över att ha blivit så omilt behandlad, om inte precis av fästmon så av sjukdomen, som omöjliggjorde all framtida älskog.

Hans föräldrar ägde Kingelsviken, som låg där fagert drömmande invid Fånsjöns strand. Ols största nöje, förutom musiken, som var hans liv, var att jaga och fiska. Han utmärkte sig som en förträfflig skytt. Han lär en gång skjutit en kungsörn, av vars fötter han gjorde ljusstakar.

Därute på Kingelsviken gick nog mången gång ganska lustigt till. Där var kavaljersliv som inte lämnade Gösta Berlings Ekeby efter. Emanuel Branzell, som bekant förebild till Gösta Berling, var ofta gäst även där, och han var likaledes den vildaste bland de vilda i de glada spelmansstunderna. Och ibland kunde han åter bli prästen. Då äskade han ljud och predikade så allas ögon tårades. — Han var underlig, den gamle borstbindaren från Vike. — Gösta Berling. — Prästen Bodenius.

På Kingelsviken hade också Stampare-Lars och Kajsa på Kammern och andra spelmansfanter mött upp. Där var musik utan någon ände, och vild gick dansen under långa nätter. Kärleksband knötes med bygdens vackraste jäntor och glädjebägaren dracks i botten. Vild och vän steg romantiken över Fåndalen. Man kommer ovillkorligen att tänka på Bellmans ord: "Drick ut ditt glas, se döden på dig väntar..."

Den frireligiösa tiden med sina dystra och allvarliga människor hade gjort sitt intåg över bygden, och dessa

skälvde i sina innersta hjärterötter över Kingelviksfan-
tarnas ondska. Fiolerna hade blivit en del av djävulen
själv, och de skulle brännas och de gamla låtarna bann-
lystes. Det gick som en tung våg av hemskt allvar över
bygderne; var man gjorde sig redo för den annalkande
domen. Men därute på Kingelsviken gick dansen lika
vild och glädjen stod i "högan sky". Därifrån återljödo
Metbäckens och Lomjansguttens låtar och dessa under-
liga spelmansfanter dränkte sin ångest i vilda toner.

Fiolerna tystnade dock även ute på Kingelsviken,
egendomen blev såld och Ola hamnade på roten. Han
tyckte, att det var ingen lust numera att spela. Fiolen
fick vila en tid. Först vid de i Arvika anordnade spel-
manstävlingarna lät Ola åter höra sina låtar. Där var
han högt skattad och flera pris tillerkändes honom. År
1908 erhöll han allmänhetens hederspris för vacker mu-
sik. Han blev även erbjuden platsen som spelman vid
Skansen i Stockholm, men avböjde på grund av hög ålder
och sjukdom. Han lyktade sina dagar i Furtan och sover
nu sin sömn därute på Bruskogs kyrkogård. Han är
nu ett minne blott, men ett underligt sådant.

Hans liv var ett enda långt lidande: ångesten, sorgen
och vemodet var det väsentliga i hans tillvaro, vilken
flöt bort på en stråkes tagel och löstes upp i stilla, ve-
modiga melodier. Han efterlämnar ett flertal förstklas-
siga polskor och valser, och som en röd tråd går en ton
av stilla vemod genom dem. När han tillfrågades vem
som gjort den låten han spelade, brukade han i regel
svara: "Han är inte så långt borta". Spelmans-Ola
hörde till den typ av människor, som lider utan att bli
bitter. Han var blid och godmodig hela sitt liv igenom.
På sin ålderdom blev han lam i ena foten samt sidan.
Fiolen hade han hängande över sängen och kom någon
till honom och drog några låtar, var han så innerligt
tacksam. Musiken var hans liv.

Om han inte precis var en som Vår Herre satte så
särdeles högt, så var han i alla fall en människa som
känt något och velat giva något, som gått i världssmär-
tans skola och irrat ensam omkring i sin sorg. Blott i
tonerna kunde han glömma, le, jubla och i livet se en
mening — ett innehåll.

Han var en hemlös sökare, vars irrgång här på jorden
fått ett slut. En spelmansfant, som lyktat sina hemlösa år.

Jösshäradsgutten.

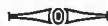

En turistbok om Värmland.

En liten trevlig turisthandbok har i dagarna utgivits
av den i Värmland så kände och framstående hembygds-
forskaren Linus Brodin. Nya Värmlandstidningen är
inte riktigt snäll i sitt omnämnande, och det tyckes som
om den skarpa kritiken till viss del är orättvis.

Boken andas kärlek till hembygden och är mer än en
turistbok. Det är en liten vacker hembygdsbok, som var
och en kan studera även om man inte är stadd på resa
i Värmland.

Kraa.

Musik och stämning.

Man talar stundom om, att man är i stämning. Denna
kan bero av skilda orsaker. Vi säga ock, att de stäm-
ningar som utlösas genom att t. ex. åhöra vacker musik
eller se en vacker solnedgång äro av ett högre slag än
de, som äro beroende av mer eller mindre materiella
njutningar som t. ex. ett "gott bord" etc.

Det som försätter en person i stämning kanske icke alls
påverkar en annan, beroende på olika individualiteter.
Även får man komma ihåg, att det som ena gången rör
en människa, en annan gång går henne spårlost förbi.

Så ock med musik och sång. Du går till en konsert
med höga förväntningar, men får ingenting, trots ett
skickligt utförande. En annan gång kan du njuta av
en melodi, som du hör på gatan genom ett fönster eller
av en enkel låt, spelad av någon bygdespelman. Det be-
höver dock icke blott bero på dig själv. Du märkte, att
i det skickliga spelet eller den med hög kultur framförda
sången fattades själ. Det berättas om, att Jenny Linds
sång skulle ha haft den verkan på sina åhörare, att även
grånade musikrecensenter ej kunnat tillbakahålla tårar-
na. För min egen del får jag säga, att jag många gånger
kommit i stämning genom musik, men två särskilda till-
fällen ha så inpräglat sig i mitt medvetande, att jag ej
kan underlåta att omtala det.

Det var i Gästisträdgården i Uppsala en kulen efter-
middag i maj. Dömens klockor ringde och ringde. Jag
kände mig trist och nedslagen, där jag satt och väntade
på kaffekonserten av det lilla goda kapellet. Just som
klockorna slutat tittade solen fram och kapellet intonerade
"Den store hvide flok". Tillfället gjorde, att den melo-
dien kom som från en annan värld, och jag glömmer al-
drig den verkan den hade på mig.

En annan gång var det en bygdespelman med sin fiol,
som försatte mig i liknande rus. Det var en underbart
vacker augustikväll med månsken.

Vi sutto, spelmannen och jag, i min halvmörka kam-
mare och pratade. Slutligen började han oombedd spela
en stilla, vacker vals i moll. Det var som om rum och
tid försvunno för mig och den spelande blev näcken som
uttryckte sin längtan för ängar och skogar, som halv-
slumrade i månskenet.

Den enkle spelmannen gav här något, som tränade mu-
siker ej kunnat. Berodde det på månskenet, den vackra
naturen och min egen mottaglighet, eller på honom? Det
kan jag ej svara på.

Stämningen är flyktig och vi kunna ej tvinga den att
infinna sig, men så kommer den ibland och förvandlar
allt; och den underbara konst, som oftast trollar fram
den, är musiken.

Eggon Lundell.

Från Bygden

Ett original.

Jansson är en naturmänniska och ett original, en filosof på sitt sätt. Han bor ensam i en liten fallfärdig stuga mitt inne i djupa skogen. I den stugan föddes han för omkring femtio år sedan, och mycket längre färder än till kvarnen har han inte gjort. Han har aldrig varit i någon stad, och de stora världshändelserna har han nog mycket litet reda på. Även "civilisationens njutningsmedel" är han rätt obekant med, och han varken röker eller smakar något starkt. Ibland går han likväl till handelsboden för att köpa socker, kaffe och snus. Hushållet har han skött ensam sedan moderns död, och det är nog ganska lättskött, tänker jag. Han håller sig med ko och höns, och alltså har han mjölk och ägg, så mycket han önskar, och en "tuppstek" då och då, kanske även en kalvstek. När gikten — det är nog rentav ischias — sätter an riktigt, kokar han sig mycket starkt kaffe och vispar i en hel hop råa äggulor. Det lindrar och värmer så gott, tycker han. Benvärken har han ådragit sig en ovanligt hård vinter, då det snöade in i hans lilla stuga och drog genom springorna. "Är det inte svårt, att det gör ont för vart steg?" frågade jag honom en gång. "Nää, då gör inget, då ä liksom uppiggande."

Nu har han emellertid lagt nytt tak på stugan och lagat väggarna.

Han bor inte ensam i stugan, där har han en hel mängd kaniner. "Dä ä så gott att ha en stek att ta till när som helst. Och dä tryter inte på dom här", säger han. Dessutom har han ibland haft en räv fången eller en tam ekorrunga eller någon fågel, som han hittat halvdöd och sedan skött om, tills den blivit frisk. För resten lär Jansson ej hålla någon mönstergill ordning precis, men det är ju hans ensak, hur han har det i sin stuga.

När han går till kvarnen, går han förbi vår sommarstuga, och då bruka vi bjuda honom på kaffe.

Det var en gång vi pratade om jakt, och då berättade Jansson följande, fast mycket bättre och med flera smådetaljer och mera färg, än jag kan göra det:

"Dä va en gång ja låg ute och jagade. Ja hade gjort mäk ena stöva å ris, och där låg ja och sov på natta. Så vakna ja tidit på möran ve ett könstit läte. När ja såg ut, trodde ja, att dä va den lee själv, som ja såg." — Tror jag måste återgå till rikssvenska, behärskar ej landsmålet tillräckligt. — "Han hade stora, vita horn, som blänkte som stora slidknivar och hovar och svans, och ruggig och led var han. Jag ska skjuta'n, tänkte jag, så gör jag folk lite nytta, och så sköt jag, men jag sköt bom, och han sprang in i skogen."

"Förstod Jansson se'n, vad det var för något?"

"Jaa, se, jag har alltid varit så intresserad av natur-saker, så att jag fick en naturlära en gång av en bekant, och där brukar jag läsa och leta, tills jag hittar — och jag hittade allt, att den lede var en råbock." Och sedan

berättar han om tjäderleken och om älgjakt och andra trevliga saker.

Och en gång i somras, då vi frågade, om han hade sett biograf någon gång, svarade han, att det ser han varje dag, hur abborrarna simma i sjön och vågorna slå mot stranden. Och så inbjödo vi honom att se på en liten föreställning av vår hembio, men det blev för sent för honom.

Jansson trivs synnerligen bra i sin stuga och sin skog med dess träd, blommor och djur. Ofta talar han om, hur han har det. "Jag har det så bra, vet I folk", säger han. Och största orsaken till hans förnöjsamhet ligger säkerligen i hans hurtiga, muntra lynne.

T.

En Östgötabygdens dotter

Denna leende bild är Ella Carlsdotter, en ny kraft inom det kulturella området. Hon sjunger gamla äktsvenska bygdevisor från farfars-farfars tid och ackompanjerar sig med sin fela. Förra sommaren debuterade hon på Skansen och slog helt igenom med sina visor. Vi ha sedan sett och hört henne på fester lite varstans och var hon har varit har det varit fullt med folk som varit förtjusta i Ella Carlsdotter. Hon har en vacker röst, trevlig repertoar och så ett avgjort publiktycke.

VISBY.

Rosornas och ruinernas stad.

Av John Lindström.

Visby! I huru många benämningar ha de icke sökt fånga din charm, alla dessa, som, lockade av det förflutnas anda inom din krenelerade stadsmur och under dina tempelruiners raserade valv, för några korta stunder sökt sig undan tiden...

En vår, då gutarnas ö sände sin sista hälsning till den avhållna kronprinsessan, sändes den till blommornas drottning från rosornas ö. Ty den avfattningen gavs åt hälsningen av härskarinnan på det gamla hövdingehuset i "rosornas och ruinernas stad", som Visby ofta benämnes och älskar att låta sig benämnas.

Ruinernas stad! För den beteckningen gör väl Visby om någon stad skäl! Men beteckningen skulle kunna bli för trist — skulle för lätt kunna skapa en ensidig tankebild av den gamla tempelstaden inom de av utsinade köpmannarikedomar resta murarna med torn och murryttare. Därför ha väl ruinerna i namnet fått följas av rosorna.

Och dock! Rosen är väl knappast den blomma, som ger någon särprägel åt Visby! Är det då de heraldiska motiven, som gå igen — eller är det den vackra allitterationen? Den religiösa extasen och den trotsiga realistiska köpmannakraften, som kommo stenarna att lyftas till tempelvalv och murar — inte ha de något direkt historiskt sammanhang med det världsligt ljusa tecknet för ridderlig amur! — Men kanske att rosen mer kan sättas i samband med den fördrömda romantik, som här på den avlägsna ön förmått leva kvar i hägn av det förflutna.

Jag säger "i hägn" av det förflutna. Ty hur skyddas icke denna stad av sin historia och vad som bevarats av en sjunken storhet! Den gamla stadsplanen har behållit husen inklämda i små, blygsamma kvarter, mellan smala, smala, slingrande gränder, vilka i sina krokarna och buktningar bibehålla så mycket av uttrycket från fordomtima. Här skola aldrig några rasslande spårvagnar kunna fara fram, störande ron. Och staden är ännu i det närmaste lyckligt befriad från hyrbilars tutande. De gamla murarna, de härliga tempelruinerna och de, tyvärr få, återstående imponerande medeltida husen — allt detta har nu nått fram till dagen, då man i bättre uppfattning av skönhetsvärden och i ansvar för våra fåtaliga kulturhistoriska skatter ser till, att icke mer förloras än vad tiden obehjligt rycker oss ur händerna.

Visby är om ej rosornas så dock blommornas stad — de små idylliska täppornas stad —, jag skulle vilja säga "örtagårdarnas" stad. Jag vet mig icke i någon småstad ha sett denna mängd av blommor och grönska som i Visby — alltifrån den stund då körsbärsträden på vårsidan liksom breda ut musslinslöjor, som en dimlätt tvätt över träden bakom de små husens trädgårdsplank i majnätternas opalljusa, obestämda dagar. Och sedan! Sedan komma syrenerna, kraftiga, rika, doftande längs alléer, vid promenader, i trädgårdar och parker, överallt, insvepande

hela staden i sin milda doft. Och syrenerna följas av guldregn, som här resa sig trädhöga med grenarna tyngda av sin blomsterrikedom — än som drypande under sin guldflod, än liksom symboliserande maktens tunga under den mödosamt uppburna gyllen fällen. Och när de monumentala kastanjerna börjat tända sina blommors vit-skära lågor och de imposanta valnötsträden strött sina fingertjocka svart-och-gröna blomhängen över gatornas kullerstenar och parkgångarnas grus, när jasminerna hänga ut över täppornas plank eller murar, snöande vita och tungt smultrondoftande — då först börjar säsongen. Med den börja rosorna. —

För min del kan jag icke låta bli att finna, att Visby därmed också förlorar något av den charm, som senvåren förlämnar staden. Visby blir icke längre sig själv — en liten stad ute på en ö, med de små ångbåtarna som förmedlingslänk till yttervärlden, en liten huvudstad i ett litet land för sig självt, tillräckligt rikt för att leva sitt ekonomiska liv och mer än rikt nog på sin egen kulturs skatter.

De första julivindarna ha snart blåst bort skaran av flickläroverkets backfischer — med gottländskornas underbart rika honungs- och halmfärgade hår — från Strandpromenaden, flanörernas favorittillhåll, där syrener, hägg, guldregn, jasmin och kastanjer tidigt tävla i blomprakt. Här i värmen från dagens sol och med stadsmuren som skydd mot kalla östliga vindar, bjudas de första tillfällena till vår- och sommarpromenader och till vila på bänkarna mellan buskager eller i bersåer. Och i vår- och försommarkvällarna, då "båten" gått — då är det ditåt man vänder stegen. Ty här, på denna lilla östad, här går man "ned till båten", liksom man på en liten avsides liggande småstad går "till tåget", blott för att få förnimma en smula av denna fläkt utifrån, som når oss med kommunikationerna. Som en saga låter det, då det ännu berättas om hur man minnes ön ha legat avstängd från yttervärlden under veckor. Ännu, om vinterrarna, kan under storm och is ön under flera dagar bli utan post, med all nyhetsförmedling överlämnad åt telegrafan.

Det är vid "båten" man skall söka gottlänningarna, till dess man om sommaren kan se dem vid Strandpromenaden. Men då ha också turisterna kommit, och stads-karaktären i någon mån förändrats. —

Adjö då, ni rofyllda dagar i Botaniska trädgården, pärla bland pärlor av parker! På S:t Olofs gamla ruin, varåt mitt fönster från återvändsgränden Säckan vette, varpå endast några långbenta gymnasister eller backfischer ibland en våreftermiddag gått upp för att njuta en utsikt, på vilken väl ej ens en infödd kan bli blaserad — där uppe på det övervuxna tornvalvet, där trängas sedan turisterna, storstadsbor, stojande och larmande, med

kameror och matsäckar, kontorsfolk med en förklarlig men irriterande uppsluppenhet. Tvånget — ja, det måste väl ibland resultera i självsvåld. Så skolungdomen i rader, under lärares och lärarinnors uppsikt, i tråkiga gasmarscher eller kycklingskullar. Med de öppnade grindarna till de slutna helgedomarna — helgedomarna åt den förflutna storheten — utanför vilka jag mången vårnatt brukat stanna för att se in i den fantasibefruktande halvdagern, ha de små biljettborden också kommit fram. Turisttrampet har börjat. Jag förstår också en och annan äldre gottlännings ledsnad inför säsongen, då de takt- och tanklösa ekvilibristiska övningarna på S:t Nikolai valvbågar ibland kunna bli nervösa nog att ha för ögonen.

Dock! Om "Botaniskan" därmed ej längre erbjuder den underbara avskildhet och ro den förut bjudit, om flanerandet på Strandvägen ej längre har kvar sin speciella Visbyprägel, så har icke Visby för den skull förlorat allt. Långt ifrån. Visby är för rikt därtill. Hur gärna går man inte alltjämt ned i denna park, nu mot sommaren nästan sydeuropeiskt praktfull och med blomsterplanteringar och kuriositetsväxter, som förvåna! Mullbärsträden gro ju här litet varstades, guldregnen kunna bli höga som stora träd, valnötsträden blomma rikt och ge goda skördar, äkta kanstanjen ser ut att trivas, platanerna resa sig monumentala, och murgröna, vin och viltvin klä mångenstädes gavlar, murar och plank — men här i parken har jag bland vilsekomna främlingar på ön i det fjärran isiga Baltiska havet sett en ensam främling, ett mandelträd. Och det blommade, bar små stjärnlika,

milt skära blommor, tunnt utsädda i den lätta, spirande grönskan på det jungfruliga spensliga grenverket. — Var blommade manne din närmaste anförvant? Då jag såg dig tänkte jag på Heines dikt om furan i norr i dess dröm om palmen i ökensanden. Ty kan ett träd känna ensamhet och längtan, förvisso måste du göra det, där du står så främmande för alla. — Bredvid dig stod också som en annan främling en kamelia, halvannan meter hög, med ett par stora, stela, vita blommor — liksom livlösa och förfrusna i den något kyliga försommaren. —

Visby behåller länge denna sin underbara förmåga att tjusa med sitt lugn, sin ro, sin tystnad, sina gamla hus, sina små kåkar längs förvillande gränder. Vilka måleriska partin bjudas ej här! Det finns färg i allt — men det är en färg som fordrar känsla för att uppfattas, kanske också något av detta "litterära" som man blivit så rädd för i modern konst. Det är väl därför Visby får vara ifred för måleriska synteser i futuristisk stil! Visby är snarare en lyrikens stad — och lyriken är visst litet bortglömd nu. Därför har väl Visby också blivit litet bortglömd. —

Det är ju ingen badort — det finnes andra på ön — men det är en sällsynt turistort (ordet är ledsamt, men vallfartsort låter ju litet för lyriskt); och med promenader som till Galgberget med dess underliga förtätade spökstämning, till det härliga Höglint med dess restaurant och badstrand samt Snäckgårdsbaden, ett stycke sälsamt pittoresk natur, har Visby mycket nog att bjuda även utanför allt detta av stämning och historia, varom så mycket skrivits.

Om sångarfesten

är ju redan så mycket skrivet, att något därutöver är onödigt. Massor av folk, strålade sol, som stekte husväggarna, bilfärder i damm och hetta, ändock sångarglädje och stämning.

Det är synd att man ej har råd och tid att vara med överallt, ty det var säkert mycket angenämt varhelst sångarna träffades och varhelst de sjöngo. Jag hörde dem på Stadion sista kvällen och blev gripen av den gemensamma sången. Alfvéns "Sveriges flagga" blev till sin fulla rätt och likaså "Sverige" av Stenhammar, men varför glömdes "Hör oss Svea" och "Dalkarlssång"?

Bland sångarna syntes rätt många i sina hembygdsdräkter. Det var en stor del folkdansare, vilka tillika äro sångare, som deltog. Det var ej heller bara ungdom utan även äldre ansikten man såg. Man saknade dock felorna och dansen; det hade varit lyckligt att kombinera detta med sången, men det får vi ju i Tranås.

Om det var fullt av folk på Skansen, så var det så mycket glesare på Stadion. Det var säkert flera sångare än åhörare, även inberäknat inbjudna. Det är stor skam av Stockholms befolkning, som inte hörsammar ett tillfälle som detta och på samma gång stödjer ett så vackert och lovvärt företag. Vid bollsparkningen kl. 1,30

samma dag lär Stadion varit nästan fullsatt av folk. Skall det nödvändigtvis behöva reklameras med kungligheter och rikets höga herrar om man skall få välbesatt hus? Jag har sett arbetarfesten på Stadion utan åskådare, jag har sett då Arbetarnas Bildningsförbund hade en förnäm och värdefull fest på Skansen men fingo knappt 100 personer dit. Däremot har Cirkus och Stadion fullt till sista plats för mycket värdelösa saker.

Vi hoppas livligt att den förbindelse som Sveriges Körförbund har förstått knyta med Nord. Museets chef kunde bidra till ett gott resultat på Skansen, och att den vackra sångarfesten gått bra i alla avseenden. De starka namn som äro tillfinnandes i styrelsen borge ju för att Körförbundet skall kunna se en tryggad framtid till mötes. I gott samarbete med övriga kulturella förbund i vårt land blir organisationen en stark och samlande front emot tidens upplösningstendenser. Vi behöva ej blott dans, musik och färger, lek och ras, utan vi behöva även sång, inte blott av manskörer utan även av ljuva kvinnoröster.

Svenska Ungdomsringen hälsar det nya förbundet med största glädje och tillförsikt, i gemensam strävan för hembygdskänslans och levnadsglädjens stärkande.

E. G—r.

Fiolbyggarnas avdelning

Om italienska fiol-lacker

Det har mycket skrivits och talats om de gamla italienska fiolbyggarnas hemligheter, såväl vad angår byggnaden som deras lackering. Vad nu byggnaden beträffar, så torde den numera vara ganska klarlagd genom den s. k. stämningsteorien, d. v. s. plattornas avstämning i förhållande till varandra. Annat är det med lackeringen och det därvid använda lacket. Det s. k. äkta lacket upphörde omkr. 1750 att användas, spritlackerna togo då överhand, ett bevis att de gamla mästarna ej lade den vikt vid lacket, som sedermera blev fallet.

Det är föga troligt att de gamla mästarna skulle övergivit den gamla lackeringsmetoden, ifall de tillskrivit densamma någon vidare vikt för instrumentens tonliga egenskaper. Att lacket skulle varit någon hemlighet är synnerligen osannolikt, ty det är föga troligt att en vara, som under bortåt 200 år använts av otaliga personer skulle kunna vara någon hemlighet för dem. Tvärtom torde förhållandet ha varit det, att lackets framställning var så välbekant, att de ej ens ansågo det nödigt att beskriva framställningssättet. Däremot torde det ha varit på grund av bekvämlighetsskäl, som spritlacket kom till användning, det torkar ju så gott som genast.

Det har stridits om ifall det gamla lacket överhuvud taget var olje- eller spritlack. Denna fråga torde dock vara ganska lätt att lösa på den grund att ett spritlack icke kan intränga i träet medan däremot ett oljelack, som är förtunnat med terpentin, tränger djupt in i träet och alla s. k. gamla italienare äro alldeles impregnerade med lacket, så att även om allt lack är borta från ytan, så finnes ändå mycket lack kvar i själva träet. Jag själv är fullt övertygad om att de gamla mästarna alla använde oljelack, synnerligen som Stradivarius själv urskuldade sig med att lacket torkat så långsamt, då han blev påmint om ett instrument, som han

hade till reparation. Vad göres oss då mera vittne behov?

Endast genom ett sådant skyddande lacks inverkan är det också möjligt att det ännu kan finnas några brukbara 250 års instrument kvar, ett spritlackerat skulle varit totalt slut, ty luften angriper ganska snart det oskyddade rået. Detta gör att jag lutar åt den åsikten, att alla de gamla mästarna även gävo sina instrument en skyddande lackstrykning invändigt.

Vi kunna således utgå från att de gamla mästarna använde sig av oljelack. Men frågan är, vad material som kunnat komma ifråga i lacket. Naturligtvis har man då att första taga det material i betraktande, som är närmast till hands, d. v. s. vanlig linolja och harts jämte terpentin. Dessa ämnen hade ju under långa tider använts för lackeringsändamål och målning, varför skall man då söka efter alla möjliga andra ämnen, som voro betydligt svårare att få tag i? Ämnen, som delvis numera ej skulle finnas att få och som skulle göra det omöjligt att kunna åstadkomma detsamma, som då för tiden kom till användning. Det finnes ju en hel del gamla recept, som innehålla harts och linolja jämte terpentin till komponenter, ehuru ej med angivande av ändamålet. Som jag förut sagt, så var nog behandlingen av dessa material så bekant att man ej ansett det nödigt ingå på närmare beskrivningar.

Man har påstått att det ej kunnat vara oljelack, emedan de gamla lacken varit lösliga i sprit och, som bekant, oljelack i allmänhet äro olösliga däri. Detta är nu icke riktigt med sanningen överensstämmande, ty det går mycket väl än att framställa oljelacker, som äro ganska lösliga i sprit och detta just av harts och linolja. Detta är helt beroende på hur jag behandlar råvarorna. En engelsk amatör, H. Fry,* har i ett

* Italian varnishes of the Italian violinmakers of the sixteenth, seventeenth and eighteenth centuries etc. by George Fry. London, Stevens & Sons Line, 119 & 120 Chanery Lane 1904.

litet verk om italienska instrument-lacker ganska grundligt klarlagt denna fråga och jag har själv genom otaliga försök kommit till den åsikten att han troligen är på rätt väg; vill dock påstå, att jag kommit betydligt längre på den grund att jag på grund av mera ingående kunskaper i lackfacket kunnat använda mig av vägar, som ej varit Fry bekanta. Mina lacker äro således betydligt fastare och mera motståndskraftiga än de av Fry framställda. Frys lacker bli först efter många år så fasta, att de ej röna inverkan av tryck, en olägenhet som även förekommer vid gamla italienska lacker, men som är ganska förarglig. Visserligen flyter lacket liksom ut igen efter en tid, men man vill dock att lacket efter torkning och slipning skall vara så hårt att lackeringen ej tar intryck om man lägger instrumentet på t. ex. en duk, och detta är fallet med Frys lacker men icke med mina.

Frys metod består i att medelst salpetersyra oxidera vanligt harts, varigenom hartset förlänas helt andra egenskaper än det förut haft och förlorar sin klubbighet samt får mera bernstenens egenskaper, så att det t. o. m. måste gå igenom en lindrig smältningsprocess för att bli lösligt i terpentin, alldeles som kopaler och bernsten. Hartset blir därigenom känsligt för högre temperaturer och genomlöper vid upphettning en färgförändring från i början gult över orange, rubinrött till brunt och slutligen nästan svart, således alla de färger som förekomma på gamla italienska fioler. Man behöver således icke använda sig av några som helst färgämnen utan får endast genom behandlingen av hartset varje önskad nyans. Att därigenom också en transparens förlänas lackerna, som icke kan fås om man använder sig av några färger, är ett bevis för att Fry är på rätt väg. Om man nu betänker att linolja, behandlad på samma sätt, vid upphettning även övergår till en oxyförening, som även blir rödgulbrun, så har man i dessa enkla ämnen allt vad man kan önska för att kunna framställa lacker, som i intet

avseende stå efter de gamla italienska lackerna.

Men, och det är ett ganska stort men, det är ganska besvärligt och delvis rätt okontrollerbara reaktioner som förekomma vid oxidationen av såväl oljan som hartsen. Själv har jag gjort hundratals försök, så att jag väl behärskar metoden och har stor erfarenhet i lackframställningen, men det är ej allom givet att bli i tillfälle att samla denna fond av erfarenhet eller som hava ett laboratorium att disponera över. Svårigheten är att kunna hålla reaktionerna inom behöriga gränser innan jag oxiderar hartsen, så härdar jag densamma genom att försätta den med 1 à 1½ proc. zinkvitt som vid upphettning lätt upplöses däri och förlämnar detsamma betydligt större hårdhet. De lacker som jag på detta sätt framställt, hava en så enkel sammansättning som 100 d. harts, 100 à 105 d. linolja samt cirka 200 d. terpentin jämte nödiga torkpreparat. Tyvärr kunna ej större mängder framställas på en gång, varför det blir förhållandevis dyrt att tillverka. Som lacket finnes i handeln under namn av Cremonalack, så torde det vara onödigt för hrr fiolmakare att själva sysselsätta sig med framställningen av densamma. Att ej konsten vidare skall gå förlorad, därför är sörjt.

Vi komma nu till lackets inverkan på tonen. Själv är jag kåttare i denna fråga i det jag förnekar att lacket har någon vidare inverkan på tonen, ty den till en början hämmade inverkan som kan ifrågakomma, försvinner ganska snart. Är instrumentet riktigt byggt, så finnes också tonen, och finnes ej tonen förut, så hjälper intet aldrig så gott lack. Det är byggnaden som är bestämmande för tonen, åtminstone till största delen, materialet spelar en mera underordnad roll, betydligt mindre än vad man kunde förmoda. Jag kan ej förmoda att det just skulle vara min lack, som vore så gott att det vore det rätta för tonen, så inbilsk är jag ej, jag bagatelliserar hellre lackets inverkan, som jag åtminstone icke märkt något av.

Det skulle vara av intresse att närmare referera Frys ovannämnda

Ett upprop

Till medlemmar i Svenska Ungdomsringen.

Då nu sommarens stora ungdomsstämman i Tranås som bäst förberedes för att giva oss alla en verkligt minnesrik och givande ungdomsfest, i en underbart fager och passande naturs omgivning och långt från stadskvalm och gator, vill undertecknade i egenskap av kommitterade vänligen meddela följande.

Aldrig har väl en plats kunnat uttänkas mera passande än Tranås för en ungdoms- och bygdefest. Inte enbart i rent geografiskt och kontinentalt avseende, utan även ur skönhetssynpunkt. Aldrig tillförne har heller så mycket arbete nedlagts för ordnandet av trevnad för mötesdeltagarna. Enskilda samkväm och lekstugor, lustfärder med mat och dryck, bad och friluftsliv utfylla de båda festdagarna och kvällarna. På alla tänkbara sätt är det sörjt för trevnad och nöje. Siljansbygdens hembygdskör kommer under d:r Hugo Alfvéns dirigentskap att delta, liksom Stockholms Körförbund under dir. Sven Lizell. Alla körer från både Småland och Östergötland komma att tillsammans med de förutnämnda bilda en jättekör, under dirigentskap av d:r Hugo Alfvén. En del av landets hembygdsförfattare och skalder äro inbjudna, av vilka d:r Selma Lagerlöf och författarinnan Ellen Key lovat närvara. Folkdansare från när och fjärran möta upp i hundradetal. Det är också ordnat för att folkdanserna får en dominerande roll vid festligheterna i likhet med sången.

Det gäller för svensk ungdomsrörelse att "gå man ur huse" för att befrämja en opolitisk, fri och hembygdsvänlig ungdomsorganisation. I dessa tider av inbördes split och slitverk, men det anförda torde vara tillräckligt att visa vilken väg man måste gå för att åstadkomma ett i alla avseenden gott instrumentlack.

Liljeholmen den 8 maj 1925.

Ernst Rydberg.

ningar mellan olika uppfattningar, är det var mans och kvinnas plikt att stödja och hjälpa samt närsluta sig till den lilla flock, som efter bästa förstånd, medel och möjligheter vill slå vakt om allt det gamla sunna livsdugliga och för oss alla så kära kulturarvet, giva det uttryck i tal och sång, i färger och dräkter, i musik och dans, men först och sist i sinnets och hjärtats glädje. Låtom oss alla samlas på ett neutralt tun, där vänskap, förståelse och aktning för varandra skall och bör odlas till vårt lands och vårt eget bästa.

Därför: all svensk fri och glad ungdom till årets stora fest i den gamla ombesjungna och sägneomspunna Sommabygden. Kom med ungdomsglädje och nordiskt solskenslyne. Gamla och unga, vänner och fränder!

Ernst Granhammar. Gust Karlsson.
Gunnar Rasmusson.

Budkavlen.

Meddelanden utgivna av Brages sektion för folklivs forskning, har utkommit med sitt andra häfte för i år och innehåller som vanligt värdefulla och lärorika uppsatser. D:r Otto Andersson skriver om "Instrumenthistorien såsom vetenskap". Vidare "Ur Vöråbygdens fornhävd". Ett manuskript av prost C. J. Estlander med efterskrift av Jakob Tengengren. Valter W. Forsblom skriver om "En bakugn under bar himmel". Venny Åkerman om "Fastlags- och påskskrock i Snappetuna". Poul Rickard Fredriksson upplyser om gamla praktiska erfarenheter "I ny och nedan". Vidare redogör Yngvar Heikel för Brages verksamhet.

Det vore önskvärt om rikssvenskarna mera uppmärksammade denna lilla välredigerade skrift, ty den äger för oss stort värde i hembygdsforskningens tjänst.

E. G—r.

Från Blekinge.

Det kan inte hjälpas — det är ändå en viss stil över de gamla folkdanserna, oftast även en rytmfylld grace, som *måste* rycka med. Ett vackert och framgångsvärt arbete är det därför, då man de senaste åren på skilda platser i vårt land dragit fram ur gömmorna fädernas lekar till konkurrens med jazzorgierna.

Karlskrona kulturella förening hade fest i går i läroverkets gymnastiksal och det dansades då en del av de gamla traditionsomspunna lekarna inför ett talrikt och tacksamt auditorium. Det var "Väva vadmal", Fryksdalspolska, Gössehäradspolska eller vad de nu heta alla, samtliga glada, schwungbetonade och väldansade. Där fanns en nyhet på programmet för sign. — den finska sappen. Det ligger en fläkt över den av den djupa finska skogens vemod, omväxlande med de tiotusen sjöarnas doft av frisk levnadslust. Den sista dansen under kvällen var Skrällåten, den elastiskt mjuka gamla folkdansen. Den var en värdig avslutning på ett nöjsamt program. Detta utfylldes i övrigt av en del sångnummer av yngre förmågor inom föreningen, föredragna på något håll med en viss trevande blygsamhet men också på ett annat med något av verkligt con amore. Och så var det musik till fyllnad mellan de olika numren.

Man har all anledning att kvittera den förhoppning, föreningens ordförande bagaremästare Axel Pettersson uttalade i sin välkomsthälsning med den resummén över kvällens rekvisita inom Terpsichores såväl som inom Musicas gebiet — det blev några riktigt roliga och trevna timmar! Folkdansarna äro mycket välkomna åter! De kunna aldrig bli tråkiga med det de ha att visa.

H—g.

Gamla fuskurer.

Tandvärk botas — såvitt den ej härrör sig från reumatism — med 2 delar pulvriserad alun och 7 delar svaveleter. Detta blandas och lägges på den sjuka tanden.

Från U. S. A.

New York den 24 april 1925.

Ärade landsmän!

Har erhållit "Hembygden" och får tacka för utrymmet för mitt brev.

Jag nämnde sist att vi ha haft två stora hembygdsaftnar och gjorde (om jag skall använda ett fult utländskt ord) stormande "succès", och så ha vi haft en trevlig påskfest för medlemmarna och deras vänner och bekanta. Där var så mycket mat, så man kunnat drunkna i den, ett smörgåsbord som jag ej sett maken till sedan jag var hemma i Sverige.

Programmet var omväxlande. Där var låtar på fiol och vår ena spelman, Fransson, berättade om påskseder för ett par hundra år sedan, och jag själv var "Däckan på Knallehöjda", talade på västgötamål en del berättelser, vilket språk jag ännu behärskar. Så var det uppvisning av folkdansare, allmän dans omväxlande med vals, polka, schottis, hambo, och så amerikansk folkdans (jazzen). Det finns Gud ske lov en del medlemmar, som äro jazzhatare, och jag är en bland dem.

Ni ser att vi försöka vara så svenska som möjligt och vi kunna även här arbeta för vår svenska bygdekulturs bevarande och våra folkdansers och gamla nöjens vidmakthållande.

Det är endast två saker vi få avstå ifrån. Vi kunna ej ge oss ut på utflykter i bygderna och leta efter gamla stugor och hemslojdsartiklar eller efter allmogelåtar, inte heller kunna vi söka efter fornlämningar o. d.

På tal om sökande efter kulturlämningar, så kan jag tala om hur jag försöker forska. När jag träffar någon gammal svensk gumma, så försöker jag alltid fråga ut henne om hon ej minne några sockendräkter. Många ha avvisat mig med oförståelse, men den som ej är intresserad på det området kan nog ej sätta sig in i vad det betyder för den som in i själen är djupt fäst vid den vackra bygdekulturen. Jag har i alla fall fått beskrivning på en smålandsdräkt från Hennaryds socken, det är en gammal småländska som kommer från den socknen, vilken mindes sin mors gam-

la dräkt och hon gav mig beskrivning på den. Svart kjol, vitt förkläde med band och bollar, blå eller grön sametsväst, vit blus, med spets kring andlederna och kring halsen, blå, röda eller vita strumpor. Huvudbonaden är mycket lik Onsjö härads i Skåne, endast med den skillnaden, att den inte är broderad.

Med många hälsningar hem till Sveriges land från mig och folkdansföreningen här i N. Y.

Tecknar vänligen
Annette Berggren.

Obs! Flera kurser i landsorten.

Samfundet för Hembygdsvärd har beslutat tilldela Sv. Ungdomsringen 2,000 kr. för anordnande av kurser i landsorten för folkdans och folkvisedans.

På grund därav har kommitterade beslutit anordna kurser på följande platser: Jönköping, Hultsfred, Motala, Göteborg, Karlskrona, Västerås, Kopparberg, Säter och Fränsta. Dessutom tvenne vävkurser och en fiolbyggnadskurs i Stockholm.

Möjligt är att vi under nästa vinter få tillfällen att ytterligare ordna flera kurser, varför vi bedja föreningarna att inkomma med förslag.
Skr.

Vackra textilier
Begär prover

Linköping, Tel. 53.

Östgötadräkterna
Trevliga och Billiga.

~ Ordet fritt ~

~ Håll språket rent från utländska och främmande ord ~

I "Hembygdens" marsnummer framlägger redaktör E. Granhammar under ovanstående rubrik några synpunkter, som undertecknad anhåller om plats för att besvara.

Det är ju så här i livet, att vad en anser vara rätt, det är fel i en annans tycke. Så även här. Vad red. i detta fall anser vara stridande mot vår bygdekultur, anser jag, att det istället bidrager till att höja densamma. Det är ju sant att dessa främmande ord äro besvärliga, när man ej vet vad de betyda, men sedan man en gång lärt sig detta, upphör ju besvärligheten. Vi kunna dock i detta fall ej blunda för vad tiden kräver. Red. vet lika väl som någon annan, att det är lönlöst att kämpa emot detta, enär jag tror att dessa främmande ord i de flesta fall tillkommit på grund av svenska språkets ofullständighet, och böra därför ej uteslutas, emedan det därigenom bidrar till att göra språket mera fullständigt och kanske — vem vet om det ej blir en bidragande orsak till att språket blir internationellt. Undertecknad, som är vän av foldans och bygdekultur, hyser den uppfattningen, att ett språk bör få utvecklingsmöjligheter, så att det bidrar till världsspråksfrågans snara lösning. att stänga sig inom ett fosterlands trånga gränser när det gäller språk, skulle vara oklokt handlat. Jag har i flera år studerat och arbetat för världsspråket esperantos spridning, och hyser den uppfattningen, att ett gemensamt språk, oavsett vilket, skulle i hög grad bidraga till folkens förbrödring. Jag är övertygad om, att inom en ej avlägsen framtid skola vi få se våra respektive nationalspråk bland övriga fornlämningar på våra museer. Jag har med dessa ord velat trycka på, att vi få ej envist hålla på gamla traditioner, om de stå i vägen för folkförbrödring och sund utveckling i övrigt. När hela jorden blir vårt fosterland, och vi alla kunna mötas som bröder, och se huru våra förfäder genom språkskilljaktigheter

voro förhindrade att förstå varandra, då skola vi nog inse, att nationalspråk och kartstreck ej varit till mänsklighetens fromma.

Halvar Andersson.

Det blir nog svar på detta från många håll, tänker

Red.

Brev från Tyskland.

Insänder härmed 6 guldmark i sedlar, utgörande betalning för Hembygden 1925.

Det kan törhända roa någon att veta vad jag här träffat på av intresse för svensk nöjeskultur och svensk ungdomsrörelse.

Dagen efter det jag börjat i denna skola (tysk skomakarskola), började min sidokamrat att gnola en melodi, som jag med glad förvåning igenkände såsom — Fryksdalspolka. På min fråga, svarade han att det var en svensk folkmelodi.

Bekantskapen var snart gjord, han var en "Wandervogel", och söndagen efter var jag med "Wandervoglarna" på en skidfärd i Erdzgebirge. I Tjeckoslovakien, på gränsen, hava Wandervoglarna enat sig om en gammal bondgård såsom "härberge". Sådana Wandervogels-härbergen äro spridda över hela Tyskland. Och vad får jag inte se där, i detta "härberge"? Jo, en teckning av två i svenska nationaldräkter klädda ungdomar samt en översättning av: "Vi gå över daggstänkta berg...".

Senare på dagen kommo flera ungdomar till, och när vi sutto vid kaffebordet — stämningen var mycket gemytlig — sjöngo kamrater från Teplitz denna gamla välkända låt — på svenska. De hade under en folkhögskolekurs lärt sig den svenska texten.

Under dagens lopp gav jag tillfällighetslektioner i åtskilliga svenska danser. Daldansen, Fjällnäspolska, samt Vingåkersdans voro förut kända.

Likaså var jag förvånad när jag efter några dagar från Teplitz-Schnau bekom ett brev på svenska från en tjeckoslovakisk wandervogel. Han

hade av våra gemensamma kamrater, med vilka jag sammanträffat i Zinnwald, fått veta att en svensk fanns i närheten och som han, av intresse för svensk kultur och för Strindberg, lär sig svenska, ville han karreskondera med mig.

Med hälsning till alla folkdansare och andra hembygdsvänner.

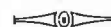
Yngve Lindvall.

En Sorglig anblick

ger ett hemman efter Bjurån i Råneå socken.

Hemmanet såldes för något tiotal år sedan till en numera avliden trävaruman, vilken lät utstämpla många tusental timmerträd på den förut under mer än en mansålder väl vårdade skogen. Sedan har hemmanet skattats på skog oupphörligen, medan odlingarna försumrats, och där det förr fanns växtkraftiga lindor ligger nu förfädda och utmagrade sådana med en frodig uppmäxande ungskog efter diheskanterna, så att tegarna numera likna alléer.

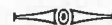
Det vill mycket svett och möda till för en blivande ägare, som vill sätta jorden i det skick den var för tio år sedan; ett sorgligt exempel på hur bondejord som råkar i händerna på hänsynslösa jobbares händer kan bli utsatt för vanvård.

Obs.! Föreningar Obs.!

Varje förening eller klubb som prenumererar på "Hembygden", kan skaffa sina medlemmar tidningen gratis eller till mycket billigt pris genom att anskaffa en annons till ett pris av 10, 15 eller 20 kr. per nummer. Så många medlemmar finnas i varje klubb, att detta skulle kunna låta sig göra. Tillskriv redaktionen och tinga beställningssedlar genast. Vi lämna dessutom 30 proc i anskaffningsprovision.

Red.

FÖRENINGEN FÖR SVENSK
HEMSLÖJDGRUNDAT ÅR 1899
Beskyddare: H. M. Konungen
Ordf.: H. K. H. Prins EugenFÖRSÄLJNINGSFÖRENINGENS
UTSTÄLLNINGSLOKAL12 BIBLIOTEKSGATAN 12
Telefoner: 7625, växel
Norr 8143, växelMöbler, Textilier, Mattor, Klänningstyger,
Nationaldräkter, Spelsar, Armatur, Kera-
mik m.m., m.m.FÖRENINGAR
och
GILLEN

BÄSTA IMPREGNERINGSMEDEL

SOLIGNUM

KARBOLINEUM

IMPREGROL

samt alla slags färger för såväl
in- och utvändiga målning av
Bygdehem och Sportstugor
billigast och bäst från

A.-B. M. HANSEN

FÄRGER FERNISSOR TAPETER
Arsenalsgatan 3 - Stockholm
Tel. 521 - Tel.-adr. FHELD

FÖRLOVADE

Eddie Nilsson

och

Lisa Norrby

Göteborg.

SOLHYMN.

Hell dig, hälsans helga källa!
 Var välsignat: — "Varde ljus!"
 Må din milda värme välla
 över jordens frusna gräs!

Hell dig, Varats rika flöde!
 Var välsignad, livets pol!
 Fält, som kölden lämnat öde,
 le och jubla: Mera sol!
 Nils Larsa Waange.

Praktisk och billig värme.

Red. vill härmed fästa läsarens
 uppmärksamhet på annonsen å sista
 sidan angående Geysir-Arielsystemen.
 Dessa avse att från köksspisens även
 åstadkomma uppvärmning av bosta-
 den.

Arielsystemet är lämpligt för lä-
 genheter på 1 å 2 rum och kök, och
 Geysirsystemet lämpar sig för upp-
 värmning av bostäder från 1 å 2 rum
 till cirka 18 rum.

Från Geysirspisen kan varmt vat-
 ten till bad och disk erhållas.

Vid matlagning i en vanlig kok-
 spis tillvaratages för detta ändamål
 endast 5 å 10 proc. av det använda
 bränslet. I en Geysirspis däremot
 nyttiggöres cirka 60 proc. till matlag-
 ning, rumsuppvärmning och varm-
 vattenberedning.

Vad detta betyder såväl national-
 ekonomiskt som för den enskildes eko-
 nomi inses lätt, då man hör, att den
 vedmängd som i vårt land per år för-
 brukas i köksspisarna uppskattas till
 15 milj. kubikmeter.

Över 11,000 Geysiranläggningar
 äro för närvarande i bruk i Sverige
 och våra grannländer samt på Island
 och i norra Italien.

Åberopa vid hänvändelse till fir-
 man annonsen i Hembygden.

E. G—r.

Violinskola

av A. Julin, lättfattlig lärobok i
 violinspelning för dem som på
 egen hand vilja lära sig spela
 violin. Innehåll: Grundregler,
 Skolor, Melodiska övningssty-
 ken. Illustrationer samt utförlig
 grepptabell.

Pris endast Kr. 3:—

Rekvirera från

A. Th. Nilssons Musikhandel

Norrköping

Priskurant mot 30 öre i frimärke

HEMBYGDENS
PRENUMERATIONSPRISER

Helt år . . . kr. 4: 80

Halvt år. . . „ 2: 60

Kvartal . . . „ 1: 50

Lösnummer „ 0: 40

Prenumeration verkställs bäst
 genom posten eller direkt från
 Redaktionen av Hembygden,
 Stockholm 50.

Tidningen utkommer 12 gånger om året.
 I den mån utrymmet tillåter det, omfattar
 tidningen även aktuella saker, men kommer
 framförallt att utgivas som landskapsnum-
 mer, omfattande folkmusik, hemslöjd, hem-
 bygdevård, folkdans m. m. samt förbunds-
 meddelanden från de olika sektionerna.

Folkdansare

En kvinnlig vingåkersdräkt samt en
 manlig rättviksdräkt säljas billigt av

WALTER THUNELL,

Baldersgatan 14, Linköping.

Skansens Högloft

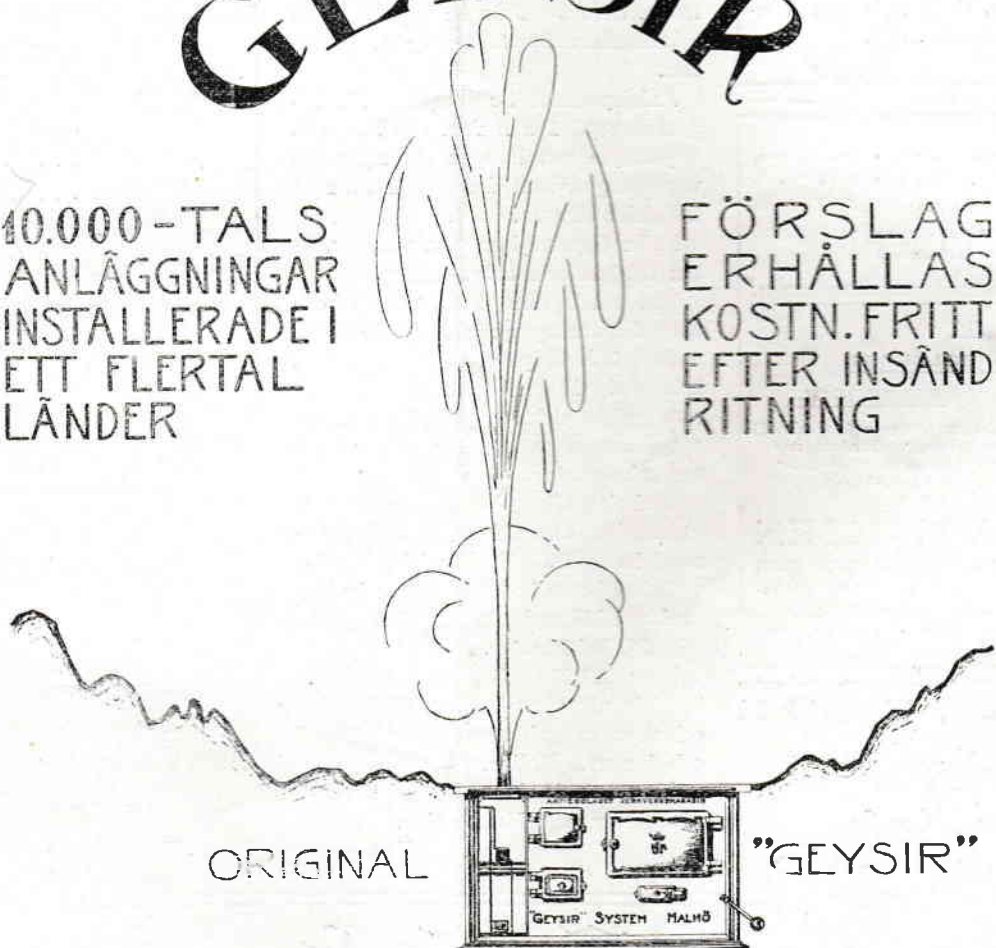
är just den plats som bäst lämpar sig för Edra
 medlemmar. Små enskilda rum för slutna sällskap.
 Gott kaffe. Gräddväfflor. Musik dagl. 5,30—10 e. m.

DET ENDA SYSTEM
SOM GARANTERAR EKONOMISK
UPPVÄRMNING AV ETT HUS ÄR

GEYSIR

10.000-TALS
ANLÄGGNINGAR
INSTALLERADE I
ETT FLERTAL
LÄNDER

FÖRSLAG
ERHÅLLAS
KOSTN. FRITT
EFTER INSÄND
RITNING

A.B. JERNVERKSMAGASIN

TELEGR. ADR.

"KOCKUMSJERN" **MALMÖ**

RIKSTELEFON

816.526.2404